

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ
ВАЗИРЛИГИ
ИСЛОМ КАРИМОВ НОМИДАГИ ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ТЕХНИКА
УНИВЕРСИТЕТИ**

**МИНИСТЕРСТВО ВЫСШЕГО И СРЕДНЕГО СПЕЦИАЛЬНОГО
ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН
ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ТЕХНИЧЕСКИЙ
УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ ИСЛАМА КАРИМОВА**

International
Organization for
Standardization

International
Electrotechnical
Commission

**ХАЛҚАРО АНЖУМАН
«Жаҳонда стандартлаштириш ва техник жиҳатдан
тартибга солиш ҳолати ва ривожланиш истиқболлари»**

**МЕЖДУНАРОДНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ
«Состояние и тенденции развития стандартизации и
технического регулирования в мире»**

СБОРНИК НАУЧНЫХ ТРУДОВ

**13-14 Октябрь, 2022
Ташкент, Узбекистан**

TEXNIK REGLAMENT-KORXONADA INNOVATSIYALARNI QO'LLASH VOSITASI SIFATIDA

Matyakubova P.M. t.f.d., professor,

Ismatullayev P.R. t.f.d., professor,

Shamuratov J.U. tayanch doktorant (PhD),

Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universitati, Universitet ko'chasi, 2-uy,
Toshkent shahri, O'zbekiston.

Annotatsiya: *Ishlab chiqarish korxonalarida ishlarni to'g'ri tashkil qilish, sifatli mahsulot chiqarish va ish unumdorligini oshirish uchun texnik reglamentlarni qo'llash va joriy etish eng muhim omil sifatida qaralmoqda. Texnik reglamentlarni joriy qilishning esa ko'plab usullari va bosqichlari mavjuddir. Hozirgi rivojlangan sanoat korxonalarida va birlashmalarida innovatsion yondashuv va yechimlarning ishchilar mehnatiga va mahsulotlar sifatiga sezirarli ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun texnik reglamentlarni joriy etishning innovatsion ko'rinishlari ham keng tarqalmoqda.*

Аннотация: *Применение и выполнение технических регламентов считается важнейшим фактором правильной организации труда на производственных предприятиях, выпуска качественной продукции и повышения производительности труда. Существует множество способов и этапов внедрения технических регламентов. На современных развитых промышленных предприятиях и объединениях инновационные подходы и решения оказывают существенное влияние на труд работников и качество продукции. Поэтому распространяются инновационные способы внедрения технических регламентов.*

Annotation: *The application and implementation of technical regulations are considered the most important factor for the proper organization of work in production enterprises, the production of quality products, and the improvement of work productivity. There are many ways and stages of introducing technical regulations. In today's developed industrial enterprises and associations, innovative approaches and solutions have a significant impact on the work of workers and the quality of products. Therefore, innovative ways of introducing technical regulations are spreading.*

Texnik jihatdan tartibga solish - mahsulot yoki mahsulotlarga qo'yiladigan majburiy talablarni belgilash, qo'llash va bajarish sohasidagi munosabatlarni huquqiy tartibga solish va mahsulot talablari bilan bog'liq dizayn jarayonlari (shu jumladan tadqiqotlar), ishlab chiqarish, qurish, o'rnatish, ishga tushirish, foydalanish, saqlash, tashish, sotish va boshqalar. yo'q qilish, shuningdek, mahsulotga, loyihalash jarayonlariga (shu jumladan tadqiqotlar), ishlab chiqarish, qurish, o'rnatish, sozlash, foydalanish, saqlash, tashish, sotish va utilizatsiya qilish, ishlarni bajarish yoki ta'minlashga qo'yiladigan talablarni ixtiyoriy ravishda qo'llash sohasida. xizmatlar va muvofiqlikni baholash sohasidagi munosabatlarni huquqiy tartibga solish. innovatsiyalarning birinchi va eng keng tarqalgan qo'llanilishi yangi ilmiy g'oyalardan foydalangan holda ishlab chiqarish jarayonidagi texnik va texnologik o'zgarishlar bilan bog'liq. texnik qurilmalar, texnologik jarayonlar, xom ashyo va materiallar. Innovatsion faoliyat bozor yoki ishlab chiqarish darajasida yangi g'oyalarni ishlab chiqishdan iborat - bu, birinchi navbatda, texnologik innovatsiya. Bozordagi talabning tuzilishi doimiy va innovatsion ishlanmalar raqobatbardosh bozorda yutuq yaratishga imkon beradi. Innovatsiyalar allaqachon bo'lingan bozor ulushlari nisbatini yangi mahsulotlarni yaratuvchilar foydasiga o'zgartirishga imkon beradi. Xuddi shu tarzda, texnologik innovatsiyalar o'xshash

mahsulotlarni ishlab chiqaruvchilarga nisbatan raqobatdosh ustunlikni ta'minlaydi. Demak, innovatsiyalarning korxonalar va umuman sanoatning raqobatbardoshligiga ta'siri aniq bo'ladi.

Hududlarning investitsion jozibadorligi uchun faol raqobat muhiti va shart-sharoitlarni yaratish; innovatsiyalarni ishlab chiqish va joriy etish hozirgi bosqichda davlat sanoat va ijtimoiy siyosatining asosiy yo'nalishlari hisoblanadi. Innovatsiyalarni texnik jihatdan tartibga solish esa sanoat xavfsizligini ta'minlash va davlat siyosatini amalga oshirish uchun shart-sharoit yaratishning asosiy omillaridan biriga aylandi. Texnik jihatdan tartibga solish doirasiga bevosita korxonaning raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan faoliyat kiradi: ixtiyoriy sertifikatlash; sifat menejmenti tizimlarini joriy etish; iste'molchilarni o'qitish va xabardor qilish; etkazilgan zarar uchun javobgarlikni sug'urtalash va hokazo. "Texnik jihatdan tartibga solish to'g'risida"gi qonunni qabul qilishdan maqsad O'zbekistonning JSTga a'zo bo'lish qoidalarida belgilab qo'yilgan milliy standartlar tizimini xalqaro standartlarga muvofiqlashtirishdan iborat. "Texnik jihatdan tartibga solish to'g'risida"gi qonun mahsulotni sertifikatlash bo'yicha qat'iy talablarni olib tashlaydi. Boshqacha aytganda, O'zbekistonda, JSTga a'zo mamlakatlarda odat bo'lganidek, iste'molchilar manfaatlariga rioya etilishini ta'minlagan holda mahsulot yoki texnologik jarayonlarga minimal zarur talablar o'rnatiladi. Qonun mahsulot xavfsizligi uchun javobgarlikni davlatga, sifati uchun esa ishlab chiqaruvchiga yuklaydi. So'nggi yillarda matbuotda innovatsiyalarni amaliyotga tatbiq etish jarayoniga oid mazkur qonunni targ'ib qilish borasida ko'plab muhokamalar bo'lib o'tmoqda. Xususan, mutaxassislar yangi mahsulotlarga qo'yiladigan talablarni o'z ichiga olgan ikki darajali hujjatlar tizimi shakllantirilayotganiga rozi bo'lishadi: davlat texnik reglamentlari va milliy standartlar. Texnik jihatdan tartibga solishning asosiy vositasi, qoida tariqasida, qabul qilingan texnik reglament bo'lishi ko'zda tutilgan. federal qonun va texnik tartibga solish ob'ektlarini qo'llash va ularga rioya qilish uchun majburiy talablarni belgilaydi.

Davlat texnik reglamentlari xavfsizlikni ta'minlaydigan mahsulotlarga qo'llanilishi va amalga oshirilishi uchun majburiy talablarni o'z ichiga olishi kerak. Milliy standartlar mahsulotga ixtiyoriy ravishda qayta foydalanish talablarini belgilaydi. Texnik reglamentlar mahsulotlar uchun minimal zarur talablarni va faqat xavfsizlikni ta'minlash uchun zarur bo'lgan darajada belgilaydi. Mahsulotning o'ziga xos xususiyatlari tegishli qoidalariga muvofiqlashtirilgan milliy standartlarda ko'rsatilgan. Ixtiyoriy asosda qo'llaniladigan ushbu standartlar mahsulotlarning davlat texnik reglamentlari talablariga muvofiqligini ta'minlaydi. Boshqa so'zlar bilan, mahsulot yaratish va ularni bozorga chiqarish bilan bog'liq tadbirkorlik faoliyatiga davlat aralashuvi minimallashtiriladi.

Davlat xalqaro amaliyotga asoslanib, jismoniy shaxslarning hayoti va sog'lig'ini, jismoniy va yuridik shaxslarning mulkini muhofaza qilish, shuningdek, atrof-muhit muhofazasini ta'minlash bilan bog'liq cheklangan doiradagi masalalarni tartibga solish huquqini o'zida saqlab qoladi. "Texnik jihatdan tartibga solish to'g'risida" respublika qonuni, agar ushbu hujjatlar texnik tartibga solish doirasiga kirsam, respublika ijro etuvchi hokimiyat organlari tomonidan normativ hujjatlarni qabul qilishga ruxsat bermaydi. Bu me'yoriy hujjatlarning takrorlanishini oldini olishga imkon beradi. Neft-gaz sohasida tartibga solish ob'ektlarining xilma-xilligi va ular o'rtasidagi tashqi va ichki munosabatlarning murakkab tuzilishi ularni tizimlashtirishning muayyan usullarini tanlashni talab qiladi. Mutaxassislar me'yoriy-huquqiy hujjatlar tuzilmasini ishlab chiqishda neft-gaz sektori iqtisodiyotida sinovdan o'tgan tasniflagichlarga asoslanishini taklif qilmoqdalar. Bunday tasniflagichlar texnik jihatdan tartibga solish maqsadlariga mos keladi; ko'rib chiqilayotgan sektorga xos bo'lgan barcha potentsial tartibga solish ob'ektlarini qamrab oladi.

Klassifikatorlar neft va gaz kompleksiga nisbatan quyidagi asosiy jarayonlarni ajratish imkonini beradi:

- neft va gazni qidirish va qazib olish;
- neft, gaz va ularni qayta ishlash mahsulotlarini saqlash, qayta ishlash, sotish;
- gaz taqsimlash va gaz iste'moli;
- neft va gaz uskunalari ishlab chiqarish, sotish va ulardan foydalanish;
- magistral neft, gaz va mahsulot quvurlarini qurish;
- qozon-pech va motor yoqilg'isi, moy va moylash materiallari, maishiy gaz yoqilg'isi ishlab chiqarish.

Belgilangan turdagi mahsulotlar va jarayonlar uchun xavfsizlikni ta'minlash bilan bog'liq talablar texnik reglamentlarda muhim, belgilangan talablar shaklida ko'rsatilgan. Texnik reglamentlar talablarini ochib beruvchi mahsulotlar va jarayonlarning o'ziga xos xususiyatlari texnik reglamentlarga muvofiqlashtirilgan milliy standartlarda belgilanadi. "Texnik jihatdan tartibga solish to'g'risida"gi qonunga muvofiq ishlab chiqaruvchi korxona standartini ishlab chiqishda milliy standartlardan foydalanmasdan innovatsion ilmiy-texnik yechimlardan foydalanishi mumkin. Bunday holda, ishlab chiqaruvchi o'z mahsulotlarining texnik reglament talablariga muvofiqligini uchinchi shaxsni jalb qilgan holda isbotlashi kerak, ya'ni. sertifikatlash mexanizmidan foydalanish. Mas'uliyatni davlatdan biznesga o'tkazish nafaqat standartlashtirish ishlarining pasayishini to'xtatibgina qolmay, balki milliy ixtiyoriy standartlarni qo'llash amaliyotini ham kengaytiradi. Normativlar va standartlar talablariga javob bermaydigan mahsulot va texnologiyalarni sotuvchi kompaniyalarni ma'muriy va sud tomonidan ta'qib qilish shunday xarajatlarga olib keladiki, u kompaniyani standartlarni ishlab chiqish va sertifikatlash xarajatlarini oldindan rejalashtirishga majbur qiladi. Aynan shu holat xalqaro va xorijiy standartlashtirish tashkilotlariga standartlarni ishlab chiqish uchun byudjet mablag'laridan foydalanishni asosan istisno qilish va bu faoliyatni faqat shaxsiy mablag'lar hisobidan amalga oshirish imkonini berdi. Shunday qilib, milliy standartlardan keng foydalanish ular asosida ilg'or texnik ishlanmalarni ishlab chiqish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Техническое регулирование: учебник / под ред. В.Г. Версана, Г.И. Элькина. – М.: ЗАО «Издательство “Экономика”», 2008. –678 с.
2. Лифиц И.М. Стандартизация, метрология и подтверждение соответствия: учебник для бакалавров. – М.: Юрайт; ИД Юрайт, 2012. –393 с.
3. ГОСТ 1.1–2002 Межгосударственная система стандартизации. Термины и определения. – М.: ИПК Изд-во стандартов, 2002. – 30 с.

ПРИМЕНЕНИЕ ТЕХНИЧЕСКИХ РЕГЛАМЕНТОВ ПРИ ОПРЕДЕЛЕНИИ ПОКАЗАТЕЛЕЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРОДУКЦИИ

Хакимов О.Ш., Хамидов Ж.А., Эрназарова З.Х., Точностная характеристика обеспечения качества и безопасности химических и пищевых продуктов.....	83
Ходжаев С.А. Развитие национальной системы нормативных документов в строительстве.....	85
Мадиханова Н.С., Сотволдиева Н.С. Требования безопасности для детской одежды.....	91
Абдусаломова Н.С., Усманова Х.А. Озиқ-овқат саноати сифати ва хавфсизлигини бошқариш тизими.....	94
Фаттоев Ф.Ф., Мирпайзиева Г.М. Восприятие качества потребителем при выборе мучных кондитерских изделий.....	97
Усманова Х.А., Эрназарова З.Х. Роль и значение качества продукции в условиях рыночной экономики.....	100
Кадилова Ш.А., Абдуқодиров Ж.А., Хусанов Н.М., Озиқ-овқат саноати сифати ва хавфсизлигини таъминлашда интеграциялашган бошқарув тизимини жорий этиш.....	103
Загидуллина К.Р. Техническое регулирование в современных условиях.....	106

ЦИФРОВИЗАЦИЯ СТАНДАРТИЗАЦИИ И ТЕХНИЧЕСКОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ В ОБЛАСТИ ОЦЕНКИ СООТВЕТСТВИЯ

Мамаджанов А.А., Кулдашев Ж.У. ISO/IEC 17025 халқаро стандарти талабларининг бўйича аккредитация лаштириш жорий этилиши. Аккредитация жараёни ва афзалликлари.....	110
Рахмонов Ф.А. Қурилиш маҳсулотларини сертификатлаштириш.....	115
Муминов Н.Ш., Абдурайимов А.Р., Хамидов Ж.А. Законодательные и технические аспекты стандартизации в условиях реформы технического регулирования.....	119
Кенжаева З.С., Шеина Н. Е., Техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасини ривожлантириш ва ўзбекистон республикасида қилинаётган рақамлаштириш ишлари.....	125
Рахматуллаев С.А., Ахмедова М.А., Ишлаб чиқариш корхоналарида маҳсулот сифатини бошқаришда статистик назорат усуллари таҳлили.....	127
Абдувалиев А.А. Гармонизация национальных норм проектирования к международным требованиям.....	132
Matyakubova P.M., Ismatullayev P.R., Shamuratov J.U. Texnik reglament-korxonada innovatsiyalarni qo'llash vositasi sifatida.....	140

МЕТРОЛОГИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ПРОЦЕССОВ

Юсупбеков Н.Р., Гулямов Ш.М., Ортиков Э.Э. Классификация струйных расходомеров жидких и газообразных сред.....	143
--	-----